

us est invenisse. Oblata itaque Deo, ut dignum A usque in præsens signis declaratur ac virtutibus quæ
in hymnis et psalmis gratiarum actione, dila- per ejus merita in suos fideles operari semper di-
ecit spatium ædificii illius quatenus inibi lau- gnatur ineffabilis potentia benigni Jesu Dei et Do-
ar thesaurus a se, Domino revelante, repertus. mini nostri. Qui cum Patre et Spiritu sancto vivit
tum denique sit pretiosus ab eo tempore et regnat per infinita sæcula sæculorum. Amen.

MONITUM IN OPUS SEQUENS.

Commentarium historicum de sancto Jonato ad diem 1 Augusti ediderunt Bollandistæ, in
intermiscuntur fragmenta sermonis Hucbaldi de eodem sancto, et ad calcem legitur histo-
riæ elevationis corporis sancti Jonati ab Hucbaldo scripta. Disquisitionem hanc eruditissimam
exhibemus, quæ sunt Hucbaldi Italico caractere distinguentes.

DE SANCTO JONATO CONFESSORE

ABBATE I MARCHIANENSI IN BELGIO

COMMENTARIUS HISTORICUS.

(Apud Bolland., ad diem 1 Aug.)

I. — Notitia loci et sancti, ejusque gesta et ætas.

De celebri hoc cœnobio, a vero Belgii aposto-
Amando cum tot aliis condito, quod *Martia-*
farceniæ et *Marcenæ* aliisque modis inflecti-
am toties in Actis nostris loquendum fuit,
præsertim cum de primo ejus auctore ad 6
arii, tam de ejus dotatore et dotatrice Adal-
2 februarii, et S. Rictrude 12 Maii fuisse ac
e disputatum est; quemadmodum et ubi de
ia filia 16 Martii; toties, inquam, agendum
ut hic pluribus supersedere possemus, nisi
la saltem præmittenda forent, quæ cum
loci abbate singulari quadam unione con-
tutur. Et situm quidem satis breviter describit
ii ejusdem chronographus, in hac parte mi-
suspectus, dum ait: « Marchianensem locum
fluentibus aquis et palustri arundine cir-
ari, habereque versus aquilonem silvam
em, ad Australem partem fluvium Scarpam,
bitur ad orientem, ex cujus utraque parte
nt prata herbis palustribus strata. » Jacet
Duacum et Elnonem sive Amandapolim (non
naropolim, ut cum aliis male scribit Mabil-
) tribus circiter utrinque leucis dissitum. De
rerum angustiis, deque amplissimis pos-
sibus, quibus postmodum a S. Rictrude di-
est, consulenda ejus Vita, cap. 2.

Chronicon apud nos ms. ita rem explicat:
dem vero loco primum sexus masculini perso-
serviendum delegatis, pastor vigilantissimus
curator interius exteriusque vir fidelis et
x Jonas donatus est eis. Qui beati Amandi

B pontificis discipulorum unus, ejus sacra eruditione
admodum informatus, ad hoc officium idoneus
inventus est. Sed non post multum temporis al-
tiori investigatione consultum est, ut quoniam
gloriosa mater Rictrudis loci fundatrix, et univer-
sorum quæ ibi contradita fuerant, domina in
illo sancto contubernio inter servos Dei famulari
videbatur, congruentius foret secundi sexus fide-
les ibidem ad serviendum immittare, et illius
sanctæ inhabitationis primatum sanctimonialium
ordinem obtinere. Semoto siquidem, pace eorum,
adhuc modico virorum converticulo, nobiles ma-
tronæ illuc undique certatim confluent; religiosæ
viduæ, quæ vere viduæ erant, alacriter concur-
rant; puellaris etiam pudoris juvenus casta in-
troducitur, spiritualis gymnasii palæstram om-
nes in commune aggrediuntur. Fit interim
locus pudicitæ domicilium, schola virtutum, ovile
Dominicarum ovium, ad quæ omnia Rictrudis
ter beatæ animus vehementer exsultat in Domino
dominorum. »

3. Hæc ad aliquam seriem revocat Mabillonius,
jam dato textu non plane conformi in Observationi-
bus præviis sæc. II, pag. 938, ubi una lugendas præ-
clari cœnobii vicissitudines paucis memorans, ait a
SS. Amando et Autberto epp. vi Kal. Novembris
solemniter dedicatum fuisse in honorem apostolo-
rum Petri et Pauli: Cui monasterio, inquit, S. Jonatus
abbas primus præfectus est. Duplex eo in loco a
primo condita fuit congregatio, monachorum ac
sanctimonialium; illis Jonatus, his Rictrudis præ-
rat. Monachos illic primum, deinde paulo post, hoc
est anno circiter 647, virgines Deo sacras fuisse col-
locatas in gratiam S. Rictrudis dotatrici, tradit

chronographus Marchianensis. Vastato a Norman-
nis monasterio an. 879, sanctimoniales paulatim
ad deteriora lapsæ sunt, donec Balduinus, coguo-
mento Barbatas, eliminatis feminis, monachos
substituit, accito Lietuino, Vedastini cœnobii abbate
clarissimo; qui postquam locum rexit annos no-
vem, Alberico discipulo suo regimen Marchianense
imposuit. Alberico anno 1048 mortuo, S. Poppo
Stabulensis ac, decurso mense, Popponi Wido suc-
cessit. Atque hinc satis recte fluit abbatum Mar-
chianensium successio in Gallia Christiana, quam
inter S. Jonatum et Lietwinum nusquam reperies.

4. Porro S. Jonatus, de quo hic potissimum agi-
mus, ex Elnonensi cœnobio ad regendum Marchia-
nense a S. Amando destinatus, non soli isti præ-
fuit, sed et ipsi etiam Elnonensi, ut ex ejusdem
monasterii chronico ostendit Cointius ad annum
643, num. 2. Chronici verba sunt: « Amandus de
grege sibi commisso sollicitus, Trajectensem suam
diocesim visitare disposuit: antea tamen Elnone
vices gerentem suas in abbatem suum ordinavit
discipulum, nomine Ursum, qui annis aliquot lau-
dabiliter rexit, ac tandem beato fine quievit. Cui a
beato Amando ordinatus successor sanctus Jona-
tus, vir modestissimus, ipsius monasterii mona-
chus, quem pridem Marchianis instituerat idem
beatus Amandus primum abbatem. » Præclare
meriti essent citati jam supra chronographi, si,
quod ipsorum erat, gesta singula singulis annis
innexuissent, quemadmodum et illud quod re-
fert ex ipsis Cointius ad annum 653: Amando, li-
minibus apostolorum visitatis, Elnonensem repe-
tente locum, Marchianas Jonatham repetisse repe-
rimus, ubi post mortem etiam B. Amandi aliquot
lustris regulariter vivens, diversos utriusque sexus
ad religionem induxit et castitatem. Lustra illa sa-
tis apposita ratione exponere, non usque adeo ob-
vium esse infra patebit manifestius.

5. Cæterum de jam dictis aliisque præclaris haud
dubie sublimibusque S. Jonati virtutibus ac gestis
plane illustribus, equidem minime dubitavero;
verum ex chronographis nostris, sive Elnonensi
sive Marchianensi; eruere nemo est qui studuerit
hactenus, ut prorsus non intelligam quid sibi velit
Silvii editor Bellecampius (vel ut eum Bollandus
vocat, Beauchampius) dum in sua Marchianensi
antiquitate, multa magnifice pollicitus, sic notan-
ter scribit pag. 505: « Sed longe plura de nostro
sanctissimo præsule Jonato Marchianensi suppe-
ditare meditatur, cum de ipso in Hagiologiæ nos-
træ Marchianensi agatur. » Hæc, opinor, idea ope-
ris nunquam perfecti, quodque lucem non vidisse,
ex eo colligere est, quod nec majores nostri, ne-
que Mabillonius Hagiologiæ istius usquam memi-
nerint. Susceperit fortasse Bellecampius hujusmo-
di provinciam, at morte præventus absolvere aut
typis edere non potuerit, manseritque adeo cona-
tus iste inter chartas Marchianenses, quas utinam
consulisset domnus sancto nostro Synonymus, ho-
diernus prædicti cœnobii prior, apud quem frustra
per amicos institi; quorum repetitas preces æque ac

A meas modo certe non satis urbano, neque honesto
vir iste non ita pridem repulit et respuit, non usi-
tato in hujusmodi rebus exemplo, dum ea sola
flagitarem documenta, quæ ad S. Jonati patroni sui
gloriam conducere poterant. Cætera non prosequar.

6. Jam ad sancti ætatem quod attinet, eam æque
dubiam et obscuram reliquere chronographi nos-
tri, nusquam, vel remote, indicantes quo circiter
anno in lucem editus sit, quo factus monachus,
quo abbas institutus, quandiu solus, quandiu cum
sancta Rictrude rexit, quandiu utrumque cœno-
bium Elnonense et Marchianense, quo demum an-
no laborum præmium a Domino consecutus sit.
Pugnat, certat, mirumque in modum luctatur Bel-
lecampius, ut versiculum suum Blandiniensem,
B nescio a quo confectum, tueatur:

In sexcenteno deno fundavit Amandus
Anno Blandinium, patronum dans illi Petrum

Cum autem ejusdem omnino ætatis statuat cœno-
bium suum Marchianense cum dicto Blandiniano,
ineluctabili consequentia se evicisse existimat, jam
ab anno 611 exstitisse cœnobium suum Marchia-
nense, eodemque anno, si Superis placet, S. Jo-
natum ibidem præfuisse, quo forte necdum natus
erat: idque toties contra adversarios quoscunque
repetit et inculcat, ut nauseam omnino creet le-
gentibus. Nimirum a chronographo su didicerat
sanctum Amandum obiisse anno 651, natumque
adeo 571; quæ multorum satis diu implexa fuit
opinio, pridem tamen ab Henschenio convulsa
C Commentarii sui § 11 et seq., unde et lustra ista
ruunt, quibus S. Amando supervixisse S. Jonatum
æque inepte statuit jam dictus chronographus, at-
que ex ipso Bellecampius.

7. Adverte, obsecro, paradoxum. Viri istius the-
sis est fuisse abbatem Marchianensem S. Jonatum
ab anno jam dicto 610, vel 611, eam suam epo-
cham pro aris et focis acerrime propugnans, ex
præconcepto illo suo Achille, quod S. Amandus
obierit jam nonagenarius anno 661, ubi jam de-
monstratum diximus, obiisse anno 684. Lustris
porro aliquot, superstes ei statuatur S. Jonatus:
lustra aliquot, saltem terna aut quaterna desi-
gnant, unde necessario fiet consequens, sanctum
istum ultra finem sæculi VII supervixisse; fuisseque
D adeo abbatem Marchianensem totis nonaginta et
amplius annis, ut primis respondeant ultima:
quod priusquam admisero, alia quam chronogra-
phi istius auctoritate a Bellecampio aut symmisticis
demonstrare cupio. Nonagenarium obiisse S.
Amandum in confesso est: si autem mortem ejus
innectas anno 661, natum oportet 571, cum vero
quadragenarius circiter supponatur extruxisse
cœnobium, tam Blandiniense quam Marchianense,
en tibi aptissime annum *sexcentenum et denum*:
verum si ad annos septem et viginti omnia remo-
veas, ut planissime removenda omnia demonstrat
Henschenius, clarissime perspicies, machinas om-
nes Bellecampianas sic corruiere ut tractatus ip-
sius bene longus in fumum abeat.

8. En modo aptiorem vitæ S. Jonati ex Henschenio chronotaxim. Statuit is loco citato, probatque evidenter, cœpta Gandavi monasteria, tum Bavonianum, tum Blandiniense anno 636, Elnonense exstructum 638, Marchianense vero anno demum 645, cui idem præsul Amandus discipulum suum eo tempore præfecit Jonatum venerabilem virum, ordine monachorum colligendorum præscripto. Quod vero supra diximus, commandatum etiam prædicto Jonato Marchianensi Elnonense cœnobium, id factum quando episcopalem curam renuntiavit Amandus, et limina apostolorum pro tertio vice repetiit, anno nimirum 650. Annis autem post duobus, occiso S. Adalbaldo, S. Rictrudi castitatem suasit, quæ non diu post ad Marchianenses accessit, eo quod supra dictum est modo, eaque sub S. Jonati directione, sanctimonialibus præfuit usque ad annum 688; Jonatus vero, laboribus et meritis plenus, sanctam illam secutus creditur anno circiter 690, ut verosimiliter deducit Cointius, ad dictum annum, num. 25, hoc argumento. Quod cum regimen istius monasterii penes moniales fuerit per annos trecentos triginta tres vel circiter, si ab anno quo inde pulsæ sunt 1024, vel, ut alii, 1028, retrocedatur, non videtur S. Jonato vita longior tribui posse: certe, quod sciam, necdum eo usque S. Jonati ætas illustrata fuit hactenus. Jam ad ejus cultum elogia procedamus.

§ II. — *Cultus sacer et brevia hinc inde elogia.*

9. Hic paucis complexurus sum omnia, quæ ad antiquum sancti cultum conducentia reperiam, iis scriptis sepositis, quæ longis ambagibus de sancti vita et gestis nil amplius ne certius memorant quam ea fideliter ex monumentis qualibuscunque Marchianensibus desumpserint Molanus et Miræus, quorum textus, uti et paucorum martyrologiorum mox referam. Ad chronici textum de lustris aliquot quibus S. Jonatus S. Amando supervixerit, diserte additur: «Ejus festivitas agitur Kalendis Augusti.» Ad ejus sepulcrum vero in ecclesia Marchianensi, hos versus legi loco supra citato testatur Cointius:

Divi Jonati corpus his santissimum
Reconditur, qui primus hanc iexit domum.

Versus reliqui huc non spectant. Ad unum subjicit Cointius: Post S. Jonati mortem, monachos quos rexerat Marchianis abcessisse, totumque monasterium cessisse monialibus, quibus Clossen- dis a triennio præerat abbatissæ. Quæ ipsissima est Molani aliorumque receptissima opinio, sic, ni fallor, intelligenda, ut monachi virginibus regendis substituerint, quo salvetur diploma Caroli imp. a Mabillonio adductum, ubi sæculo IX de fratribus æque ac sororibus mentionem fieri ostendit. Verum de hac re jam toties disputatum est, ut telam illam non lubeat denuo exordiri. Sancti cultum prosequamur.

10. De eo satis mirum est, in antiquioribus sacris fastis nullam usquam fieri memoriam, ne quidem

A in recentioribus tabulis ecclesiasticis, præterquam Belgicis, si Ghinium excipias, qui S. Jonatum canonicis suis satis liberaliter accensuit. De ætate Usuardi Aquicinctini alibi disputavimus, ubi ipsum ad sæculum circiter XII referendum censuimus: atque hic primus ac vetustissimus, qui de S. Jonato meminerit his plane verbis: Marcianas, depositio S. Jonati abbatis. » Paulo clarius Molanus, ex quo et Canisius: «Eodem die, natalis S. Jonati confessoris, discipuli S. Amandi;» quæ in posterioribus editionibus paulo brevius repetit. De eo etiam meminit Wion cum cæteris monasticis, quos inter nitide ipsum annuntiat Meinardus, hoc modo: «Marcianis, S. Jonati abbatis, discipuli, S. Amandi, et patris spiritualis S. Rictrudis;» quibus verbis omnia ferme complexus est, quæ de S. Jonato memorie prodita sunt, cum de cætero gesta ejus aut nemo ex professo prosecutus sit, aut per vastationes interierint. Nam quæ sub Huchaldi nomine circumferuntur, non Vitæ historia sunt, sed mera oratio in sancti honorem concinnata, præter aliam verbosissimam sub Gualberti nomine, ex qua id demum eruitur, sancti corpus Saliacum translatum fuisse, indeque Marchianas relatum, quodque in aliqua supplicatione extinctæ faces, igne cœlitus emisso, reaccensæ fuerint, ut videbis § sequenti.

11. Elogio proprio Jonatum more suo ornat Saussayus: «Marcianis prope Duacum in Flandria diœcesis Atrebatensis, depositio S. Jonati abbatis et confessoris, qui discipulus S. Amandi, omni virtutum decore adornatus enituit, exemplisque et orationibus multos ad Christum adduxit. Beatæ siquidem Rictrudis religiosus informator, fratrumque et sanctimonialium loci ejusdem constitutus (ob fidei, doctrinæ et morum præstantiam), director; utriusque vitæ præcepta, actus et moribus sic præbuit, ut immaculato calle, tramitem ad cælum iisdem præmonstraverit; demumque sanctæ conversationis ditatus meritis, exuta carne, spiritum supernis civibus in gloria sociandum, feliciter ad Dominum transmiserit.» Habeat hic locum citatus supra Ghinius, tametsi in anno obitus aberret; sic ferme Molanus contrahit: «Marcianis, depositio sancti Jonati abbatis, sancti Amandi discipuli, qui omni virtutum decore adornatus, exemplis et orationibus multos ad Christum adduxit. Ibidem requievit in Atrebatensi diœcesi circa annum Domini 670.» Secutus hic haud dubie Ghinius eorum opinionem, qui S. Amandum obiisse censent anno 661.

12. Verum rem omnem et solidius et elegantius complexus est Molanus ipse in indiculo sanctorum Belgii, ut aliunde elogia accersenda non sint, ita habet: «Sanctus Jonatus confessor, discipulus S. Amandi, primus fuit abbas Marcianis sive Marcenis, ac ibidem elevatus quiescit. Fuit omni virtutum decore adornatus, exemplis et orationibus multos ad Christum adduxit. Post ipsum fuit is locus fere trecentis triginta tribus virginum monasterium, quibus prima præfuit sanctissima Rictrudis. Locus est

pietate et amœnitate celebris, haud procul a Duaco in Flindria, duœcesis Atrebatensis. Natalis incidit in Kalendas Augusti, elevatio in sextum Iduum Aprilis, ut eo die inter prætermisssos notatum invenies. » Eadem ferme Molani verba sed multata tantillum phrasi, in Natalibus sanctorum Belgii etiam explicantur; in quibus omnibus aperte elucet Molani sententia de monachorum post obitum S. Jonati recessu, et post trecentos triginta tres annos, sub Balduino Barbato, pulsus sanctimonialibus, ad ipsum cœnobium reditu. Neque abs re erit hic adjungere quæ tradit Miræus in Fastis Belgicis, ut aliorum defectum tantisper suppleant. En ejus verba.

13. « Amandus Trajectensis et Authertus Cameracensis episcopi monasterium Marchianense a sancta Rictrude, Adalbaldi, ducis Duacensis vidua, constructum, in honorem sanctorum Petri et Pauli vi Kalendas Novembris dedicarunt. In eo cœnobio primum monachis ad serviendum Deo constitutis, pastor vigilantissimus datus est Jonatus, beati Amandi discipulus. Verum postea rationi consentaneum visum est (quoniam sua bona beata Rictrudis huic loco consecravit, ibique Deo deservire statuerat), ut ibidem et sanctimoniales collocarentur. Quæ quidem per annos trecentos triginta tres vel circiter ecclesiam Marchianensem rexerunt. Post Normannicam vastationem, Leduinus abbas Vedastinus, petente Balduino Flandriæ comite, monachos Benedictinos eo in loco collocavit, ut fusus in chronico manuscripto Marchianensi narratur, quod et exstat in Rubravallo: atque hæc sunt vulgata typis elogia quæ de S. Jonato describenda censuimus. » Pergit Miræus versus referre, qui in ambitu chori Marchianensis leguntur, quibusque enumerantur varia sanctorum corpora ibidem deposita, inter quos et illi duo quos supra ex Cointio dedimus. Qui cæteros nosse cupit, fontem ipsum adeat.

14. Nullam usquam exstare S. Jonati Vitam aut Legendam, inde omnino colligitur quod in Actis Sanctorum Benedictinis tam jejune de eo agatur, ut ex Actis ipsius sanctæ Rictrudis tomo II, a pag. 937, paucula assignentur, jam relatis adeo conformia, ut describi non mereantur. In Observationibus præviis inter cæteros sanctos Jonatum laudat editor quod in cœnobio Marchianensi floruerit. Pag. 944 refertur quod jam diximus, nempe S. Amandum perficiendo ordinandoque monasterio discipulum suum præfecisse S. Jonatum venerabilem virum, cujus adhuc in eodem monasterio sacrum corpus habetur reconditum: in quo et monachorum ordinem beatus Amandus haberi voluit, sed jam dictus abbas sanctimoniales (prout sibi visum fuerat) aggregavit. Quæ quomodo et quandiu isthic perstiterint, ex supra explicatis non obscure datur intelligi. Deploranda ea tempora successere, quibus et disciplina inter moniales omnino intercidit, et quidquid eo loco supererat, barbaris præda fuit, ut et ipsum cœnobium, et quæ de gestis sanctorum Marchianensium scripta erant, una perierint: id hic

A adducamus quod de S. Jonato præterea obiter in Chronico memoratur apud Mabillonium pag. 951.

15. « Dirutis quoque monasteriis, quæ super fluvium Scarp sita erant, etiam Marchianense cœnobium:.... accolis terræ fugatis et interfectis, delatum est. Corpora vero sanctorum, quæ in destruentibus ecclesiis recondita fuerant, ad loca tutiora per divinam providentiam salva transportata sunt. In qua destructione deperit omnis ornatus Marchianensis ecclesiæ, in chartis videlicet et privilegiis et libris et gestis sanctorum, et cæteris rebus ad decorem et usum loci pertinentibus.... Verum in disquisitione elevationis S. Jonati abbatis, qui fuit discipulus egregii confessoris Amandi, scriptum invenimus, quod tempore abbatissæ Judith, quæ Marchianensi monasterio præfuit tempore Lotharii regis Francorum, adhuc quiescebant in tumulis lapideis, altaribus antepositis, corpora sanctorum videlicet beatæ Rictrudis nobilis matronæ, et bonorum confessorum Mauronti atque supradicti Jonati. » Nihil præterea suggerunt monumenta Marchianensia, quod ad sancti gloriam hic illustrandam spectet, præter paucula elogia, jam memorialis conformia, quæ ex Hucbaldi exhortationibus, seu apologia temeritatis, in lectiones quodammodo distributa, decerpi poterunt. Porro historia elevationis sacri corporis et accensurum cereorum erit materia, ut supra dicebam, sequentis paragraphi.

16. Sic igitur Hucbaldus lectione 3, adducto Scripturæ loco: *Si vis perfectus esse, etc.*, de sancto nostro loquitur: *Cujus præcepti sanctus Jonatus non impiger effectus obtemperator, beatum Amandum præsullem sacrum et populis destinatum a Deo veredicum doctorem humiliter adiit; ut cujus informari cupiebat mirabili doctrina, opera sancta quæ magnificus ille operabatur, plena imitaretur obedientia. Quem idem præsul devote assumens, omnes eum Christiani dogmatis observantias docuit, et Dominicæ servitutis mandata ei prudenter injunxit. Qui tanti magistri præceptis obsecundans, seipsum fidelem exhibuit famulum, probaque conversatione multos excitavit ad divinum servitium.* Tum pergit lect. 4: *Igitur hi viri sancti Amandus atque Jonatus, in domo Dei velut clara lucentes luminaria, densissimas infidelitatis et peccati pelentes tenebras, cælestis lumine claritatis universos aspergebant; atque exemplis et orationibus multos ad regnum in cælis repromissum feciliter introducebant.* Eandem plane venam sapiunt, suntque ejusdem omnino sententiæ congesta ibidem reliqua elogia S. Amando æque ac S. Jonato communia, donec lectionibus 8 et 9 nonnulla prædicat Hucbaldus quæ huic paulo magis proprie adaptantur, in hunc modum:

17. *Per Martinianus quippe monasterio sanctum erant et per cuncta laudabilem Jonatum ad perficienda quæ minus erant, et ad sanctitatis regulam monachis conservandam præposuit, præcipiens ei, ut semper ad augmentandum quæque erant sancta, in dies amplificaret. Qui sanctus videlicet ad hoc ordi-*

natus abbas Jonatus obediens, jussa implevit, et ob id in recompensationem, æternæ gloriæ coronam accepit. Sane ad serviendum Domino S. Amandus monachos in Marcianis aggregare disposuerat, sed Jonatus, concessa sibi potestate ab ipso virginalem mentis et corporis diligens pudicitiam, sanctimoniales ibi esse instituit. Fecit hoc fortasse inspiratione superna edoctus, ut postmodum beatæ Rictrudi ejusque filiabus, sanctis utique virginibus aptus esset locus, et condigne a conventu sæculari remotus. Fervor itaque Dominicæ dilectionis in sancto Jonato laudabilis et multiplex, non modicam sanctarum virtutum segetem cumulaverat, atque bonitatis ipsius famam longe lateque diffuderat. Erat enim castus corde, humilis mente, vultu serenus, omnibus affabilis, universis amabilis.

18. Quoddam denique speculum et exemplar sancta Rictrudis et omnes cum ipsa habitantes habebant in ipso, quas idem sanctus verbis demulcebat, exhortationibus animabat, atque operibus sanctissimis ad summa sanctitatis culmina provocabat. Quid pura? Ita in eo gratia singularis eminebat, ut quemadmodum gemma exquisita in auri fabrica laudabiliter et decenti ornatu composita, decoris sui gratiam ostentans, videntes ad se Amandam illicit; ita iste beatus, omni decore virtutum adornatus, Deo et bonis hominibus apparebat gratiosus. Talis igitur et tantus cum esset beatus et sanctissimus hic Pater noster Jonatus, vocationis suæ instante termino, abstractus a mundo, per divinam gratiam collocatus in cælo, una cum sanctis omnibus nomen Domini benedicendo, beatæ felicitatis gaudio confoveatur sine fine lætando. Sepultus autem est Marcianis in eminentiori loco et veneratur ibi ab omni populo, ad laudem Christi, perque ipsius merita et orationes præstantur egentibus condigna remedia, ut appareat omnibus, quoniam in sanctis suis est omnipotens et mirabilis Deus.

§ III. Sacri corporis elevatio, translatio et relatio.

19. Post exhortationem de qua modo egimus subjungit idem Hucbaldus hunc titulum: *Qualiter elevatum est corpus sancti Jonati confessoris Christi, totamque rei geste historiam prosequitur per alias novem, sed breviores lectiones, quas hic ordine suo fideliter describimus, observatis tribus oculis barbaris, quas explicare non negleximus. Ex LECTIONE I: Marcianis est monasterii locus, a beato Amando in honorem S. Petri apostolorum principis consecratus. Ecclesia quidem honesto schemate et decore satis congruo perornata; sed inde multo decentior et amabilior viris spiritualibus refulget, quod sanctorum inibi quiescentium pignora conservat, quorum suffragiis plebs devota mititur, gratia superni rovis abundans et secunda subministratur. Ibi monachorum ordo ad honorem sanctorum psalmis, hymnis et canticis spiritualibus divinæ majestati conjubilat, locumque sanctum ministratio angelorum frequens invisitat, et oratio devote petentium ad aures divini auditus evolanulo festinat.*

20 LEC. II. In hac itaque ecclesia corpus beati

Jonati in eminentiori et quasi sacratori loco debito fidelium more sepultum est, ita tamen in imis terræ visceribus commendatum, ut supra trabibus duplo et in transversum positus, magnoque apparatu lapidum et cæmenti mole composita, omnibus non pie quærentibus inveniendi illud facultas omnino negaretur. Loca sanctorum et sepulcra ibi absque tituli signo superposito solummodo altaribus ante positus venerabantur, sicut etiam fit adhuc in Italia et in ipsa Roma, sancti Petri ac sanctorum innumerabilium ossibus et pulvere gloriosa. Cum autem secreto divini consilii instinctu aliquoties sanctorum reliquiæ ad conspectus humanos subriguntur, ferventior utique et erga cultum ipsorum avidior animus incitatur; sicut factum est in elevatione supradicti Patris Jonati, quando se, frequenter repetita admonitione, elevari jussit, et inocularum sui loci simulque totius plebis mentes et animos lætificavit. Cujus elevationis modus, ut cunctis legere volentibus innotescat, humili characterem et rustica locutione ita manifestius fiat.

21. III. Quoniam diu, sicut supra dictum est, sanctus Jonatus sanctaque Rictrudis et beatus Maurontus in imis terræ visceribus mandati, sine ullo titulo sepulcris superposito jacuerant, tamen aliquando Dei permissu et voluntate in vigilia quæ Dominica habebatur, beatus Jonatus procerus corpore, decorus aspectu, capite cygneo, vestimentorumque indumento reverendus, cuidam congregationis suæ presbytero, nomine Malgero, blandus et lætabundus apparens ait: « Vade, inquit, de parte mea; et abbatissæ Judith præcipe (tunc enim locus per sanctimoniales regebatur) ut ossium meorum reliquias elevari et ad conspectus omnium submoveri faciat »

22. IV. Cum vero presbyter, ad hoc manifestandum se minus idoneum esse, et neminem crediturum diceret, blandus iterum, post admonitionem repetitam, subintulit, dicens: « Vide ne jussui meo inobediens factus, dignus videaris inauditis verberibus. » Hoc factum est terna apparitionis admonitione; sed negligentia ipsius presbyteri atque inobedientia ad effectum minime pervenit elevatio jussa. Idem tamen Malgerus, præcepto sancti multum stupens, atque ob illusionem factam ad se, timens videri mendax et falsiloquus, crebra ducens jejunia, orationibus et elemosynis expetens et aperiens hujus oromatis (visionis vel somnii) mandata, cum ecce in alia Dominicæ observationis vigilia sanctus Jonatus eodem schemate quo supra, baculum manibus tenens, eundem presbyterum super scapulas percussit et dixit: « Quia voci meæ inobediens factus, nequaquam reliquias meas elevari jussisti, ex hoc jam panis edulium non percipies, usque ad tempus tibi debitum.

23. V. Evigilans autem Malgerus, statim cœpit ossibus tremere et toto corpore, simul et panis edulium fastidians, licet invitus, quod diu celaverat, confessus abbatissæ Judith quæ rectorix erat cœnobii, denunciavit, ac multo suasu cum lacrymis efflagitabat elevationem tanti Patris celerrime perducere ad effectum. Ipse vero presbyter panis edu-

lium toto fere anno fastidens, parvis et permodicis aliorum ciborum contentus refectionibus, non modice anxius diem elevationis advenire gaudebat. Sed impredientibus mundani negotii inevitabilibus causis, subrepente quoque negligentia, opus hoc aliquantulum est prolongatum.

24. VI. Transucto autem unius anni non pleno curriculo, abbatissa Judith a sede Cameracensi ministros et fideles suo pontifici accersens viros, ad corpus sancti Jonati submovendum debitam curam impendit, trabiumque connexionem, quam superius super ejus sepulturam diximus coaptatam, et lapidum atque cæmenti non modicam efferens molem, juxta quod summopere desiderabat, tandem inæstimabilem voti sui thesaurum, id est, corpus illud honestum positum in tumulto reperit, cujus ossa et cineres clericorum manibus in sericis indumentis excipi fecit.

25. VII. Quas postmodum reliquias in titulo super sepulcrum ejus posito, id est in illa apparitione, quam repam (feretrum pro operculo) vulgari usu appellant, re collocavit. Ubi etiam sanctorum, matris videlicet et filii, id est, Rictrudis et Mauronti prolis venustæ, patrocinia pretiosa pariter sunt apposita venerantur ibi a superveniente populo devotione plenissima. Post hæc autem sanctus Jonatus abbatissæ Judith dignatus apparere, jussioni suæ dixit satisfactum esse, insuper totius congregationis, cui præerat, causas promisit se dispositurum fore.

26. VIII. Jam nunc ergo Domini magnalia erga sanctos suos hodierna die cum spirituali celebrantes jucunditate, fratres dilectissimi, oportet nos votis congruentibus venerantes suppliciter adorare, et nomen ipsius quod in universa terra est admirabile, fideliter prædicare, cujus magnitudinis pietas immensa et inæstimabilis evidenti ratione probatur in electis suis, quibus in æternum ministrat præmia suæ promissionis. Vos igitur sancti Dei, in confessione laudis Dominicæ positi super cælestia, pariterque patrocinii beatæ societatis copula junctis in terra, sancte videlicet Jonate necnon et Mauronte confessoris beatissimi, atque beata et venerabilis matrona Rictrudis, qui pignoribus nostris [an non vestris?] hunc locum honorastis, laudis nostræ devotionem acceptare dignemini, omnique populo poscenti ad vota sanctæ petitionis succurrite, ut misericordissima omnipotentis Christi clementia peccata nostra pie indulgeat, oblivioni in perpetuum tradat, vestræque orationis intercessione, perennis vitæ januam nobis aperire, atque in eam nos introducere dignetur. Qui cum Patre et Spiritu sancto vicit et regnat unus Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

27. Atque hæc de mirabili sacri corporis elevatione, in fide scriptoris satis dicta sint; reliquum est ut de translatione ac de relatione pauca decerpamus ex grandi ms. pag. 24 in folio, quod annexum dicitur operi Gualberti monachi, de Vita et miraculis S. Rictrudis. Tædiosa oratio est, cujus totam substantiam nitidius traditam invenies ad diem 12 Maii, a pag. 104, ubi titulus cap. 3 rem

A ipsam indicat : *Vari malevoli divinitus puniti, candelæ ultro accensæ* : isthic vero paucis narratur, quæ descriptionis hujus auctor verbosissimis tot figuris et parergis ornavit ampliavitque, ut sæpe quo tendat aut quid velit, nequeat intelligi. En titulum : *Prologus super miraculum quo Dominus illustravit confessorem suum Jonatam abbatem sanctissimum*. Voces sunt bombisonantes, ampullæ et sesquipedalia verba, ad quæ subsequitur tractatus ipsius miraculi de candelis extinctis, sed cælesti lumine reaccensis; quæ omnia satis nitido compendio referuntur loco jam citato. Verbo dictum sit, post necem optimi Caroli Flandriæ comitis, ingruentia undique bella, honorumque adeo Marchianensium direptiones, suaserunt abbati, sacras suas reliquias, atque eas inter S. Jonati, Saliacum transferret, ad loci custodiam, tanquam munimentum cæleste, quo multa incolis feliciter cessisse dicuntur.

28. Dum eo loco deposita essent sacra pignora ac sæpius processionaliter circumferrentur, accidit ut foces seu candellæ extinctæ fuerint, patetque, ut aiunt, miraculo, igne cælesti reaccensæ; quæ res totius longæ compositionis medulla est, sed cui multa alia inopportune admiscentur. Hæc inter, quod ad sanctum proprius pertinet, notat orator Gualbertus suorum negligentiam in colendo S. Jonato, his plane verbis : « Verumtamen non sine nutu divino persæpe meditatus sum in corde meo, quod confessor Domini, sanctus videlicet Jonatus, de quo in nostro climate nunc habetur grandis sermo, juste habet causari de nostro huc usque, et maxime ab antiquis tam tepido, atque, ut dicitur in Apocalypsi, nec frigido nec calido servitio, præsertim in ejus festivo sacræ depositionis anniversario, carente proprietate lectionum, et miraculorum ejus frequenti eventu, necnon perstreperante tripudio. Unde timendum est valde, nequando favorem suum evomat ab hujus loci, quem sua sacra præsentia tandiu incoluit, munimine. Quo autem deinde cultu sanctum suum patronum venerati sint, aut modo venerentur Marchianenses, frustra qui me inde doceret, quæsi vi hæcenus. »

29. Sequuntur porro ibi confusa nonnulla venerationis argumenta, usque adeo ut sacra sanctorum corpora Marchianenses ad propriam sedem reportari curaverint. Audi denuo Gualbertum : « Cognoverunt tandem et re ipsa experti sunt iidem fratres Marcenenses, præsentiam sanctorum locis humano solatio destitutis, salubriter præesse, non minimum prodesse, terrorem hostibus incutere, honorum profectui aliquid in dies augere. Namque imminente messissionis tempore, dignus Deo minister et digne successor, tam re quam nomine Amandus, monasterii pater, præmeditans minorem diligentiam, necessaria occupatione segetum præpediente, circa sanctum confessorem Domini Jonatum ruri adfuturam, demandavit referri condignam sanctorum reliquiarum sarcinam ad emeritum et quasi nativum, secreta ac sine strepitu fere mundano, Marcenensis cohabitationis domicilium. Igitur juxta edictum præfati spiritualis patris, relatus est san-

ius Jonatus ad habitationem debitam et congruam A susceptus revisit sua, obvia læta necnon dealbata
sue pristinae conversationis, atque cum debito ho- pompa totius congregationis. » Atque hic manum
nore prosequente favore multæ et maxime Salia- tabulae subducimus, quando aliud nihil potuit im-
censis, quos sua defensione diu muniverat, p'ebis petrari.

HUCBALDI MONACHI

OPUSCULUM PARS SECUNDA. — MISCELLANEA.

OPUSCULA DE MUSICA.

(D. Gerbert., Scriptores de Musica, tom. I.)

MONITUM.

Primus forte est Hucbaldus inter omnes antiquos, tam Græcos quam Latinos, qui aliquid scripserit de musica polyphona, quam harmonicam vocamus ex concentu plurium vocum ac diversarum consonantiarum. Ejusmodi nimirum Hucbaldi in hanc rem sunt præcepta immediata consonantiarum quartæ, quintæ et octavæ consecutione, quam ð usurgi nostri omnino exclusam ex concentu harmonico volunt, dum econtra Hucbaldus totum artificium diaphoniæ suæ, ut vocat, seu organi, in mera puta hujusmodi consonantiarum perfectarum consecutione ponit.

Ad fidem mss. varias edimus ejus lucubrationes, quæ aut ejus nomen alicubi præferunt, aut cum ejus singulari methodo conveniunt, aut quia sine inscriptione continenter in codicibus ponuntur, cum veros auctores detegere non licuerit, separanda haud duximus. Primo loco ponimus ejus librum de harmonica Institutione ex mss. papyraceo bibliothecæ civicæ Argentoratensis collato cum mss. Bibliothecæ Cesenatensis ord. Minor. Conventualium. Sequitur continenter in cod. Argentor. *de harmonica Consideratione Boetius*, etc., ut in mss. San-Emeramensi sub tit. *Alia Musica*, usque: *Tonum octavum require ut supra*. Sequitur porro in codice Argentoratensi *Musica ἀπὸ τοῦ ἡρώου*, etc., quæ sparsim ex Aureliano sunt excerpta. Tum *De mensuris organicarum fistularum, de Cymbalorum ponderibus, de modis musicis, ac quinque symphoniis seu consonantiis*. Ad quorum omnium finem legitur *Explicit musica Hucbaldi*. Ejusdem musicam enchiridiale[m] edimus ad fidem mss. Einsidlensis, Tegeruseensis, Salemitani, San-Blasiani, Casinensis, Argentoratensis, cum scholiis in tres partes divisus, quæ tamen desiderantur in codice Calinensi, Salemitano, San-Blasiano et Argentoratensi, necnon regio Parisiensi, qui, veluti etiam Florentinus bibl. Magliab. a principio usque ad finem scatet interpolationibus. Sequitur in nonnullis mss. *Commemoratio brevis de tonis et psalmis modulandis*. Ad calcem hujus opusculi in codice San-Blasiano legitur sequens distichon.

Mira vides, lector, junioris verba Catonis
Has cole virtutes, salva sit alma fides.

Opusculum hoc perscriptum est iis notis musicis, quæ Hucbaldo sunt singulares. Sequitur in cod. San-Emeramensi sine inscriptione in fine mancum schediasma, in quo præmissa monochordi descriptione, auctori *Armonicam regulam enchiriadis describere placuit*.

INCIPIIT LIBER HUCBALBI

PERITISSIMI MUSICI

DE HARMONICA INSTITUTIONE.

Ad Musicæ initiamenta quemlibet ingredientem, B Et primo quæ sint æquales voces, atque unifor-
qui aliquam scilicet interim cantilenarum perci- miter sibi similes: quæ deinde inæquales, et qui-
pere intelligentiam quærit qualitatem sive po- busdamspatiis a se discrepantes: ipsorum denique
sitionem quarumcumque vocum diligenter adver- spatiorum quanta habeantur discrimina; quotque
tere oportebit. etiam varietatibus ea moderari contingat. Post et